

Feiten en cijfers uit de sectorrapportage Zorg en Welzijn 2010-2012

Verzuim en beroepsziekten

- De sector Zorg en Welzijn omvat ruim 16.000 instellingen en 1,35 miljoen werknemers. Het *gemiddeld verzuim* in deze sector ligt op 5,2%. Dat is hoger dan het landelijk gemiddelde van 4,3% in de periode 2005-2011 (Nederlandse Enquête Arbeidsomstandigheden, NEA). Tabel 1 laat zien dat er verschillen zijn tussen de segmenten.
- Het *arbeidsgerelateerd verzuim* in de sector is 20% hoger dan gemiddeld in Nederland (1,2% Zorg en Welzijn en 1,0% landelijk). Een kwart van de totale WIA-instroom in Nederland kwam in 2010 uit de sector Zorg en Welzijn. Die instroom is hoger dan op grond van de personeelssamenstelling kan worden verwacht.
- Het arbeidsgerelateerde verzuim heeft drie belangrijke oorzaken: *psychosociale belasting*, *fysieke belasting* en *biologische agentia*. Dit blijkt uit cijfers van de NEA en uit cijfers van het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten uit 2010.
 - *Psychosociale belasting* veroorzaakt de helft van het arbeidsgerelateerd verzuim (0,6%); dat is hoger dan gemiddeld in Nederland. Het gaat hierbij om werkdruk, agressie en werktijden.
 - *Fysieke belasting* veroorzaakt een derde van het arbeidsgerelateerd verzuim (0,4%). Dit percentage is hoger dan gemiddeld. Het percentage stijgt de laatste jaren meer dan gemiddeld. De oorzaak hiervan is niet bekend.
 - *Biologische agentia* (bacteriën en virussen) veroorzaakt 10% van de beroepsziekten. Twee derde van alle beroepsziekten door biologische agentia in Nederland treft werknemers in de sector Zorg en Welzijn.

De Inspectie heeft op basis van risicoanalyses de volgende acht segmenten geselecteerd:

VVT	verpleging, verzorging, thuiszorg en kraamzorg
ZKH	ziekenhuizen
GHZ	gehandicaptenzorg
KO	kinderopvang
GGZ	geestelijke gezondheidszorg
WMD	welzijn en maatschappelijke dienstverlening
JZ	jeugdzorg
AD	ambulancediensten

Tabel 1. Percentage verzuimcijfers in de acht geselecteerde segmenten van de sector Zorg en Welzijn

	VVT	ZKH	GHZ	KO	GGZ	WMD	JZ	AD	Acht segm. Z&W	Totaal Z&W	Totaal NL
Totaal	5,8	4,7	5,9	4,3	5,8	5,8	5,5	6,3	5,3	5,2	4,3
Arbeidsgerelateerd	1,5	0,9	1,5	1,2	1,2	1,0	1,4	2,1	1,3	1,2	1,0
Oorzaak:											
• Psychosociale arbeidsbelasting	0,6	0,4	0,8	0,4	0,8	0,9	0,8	0,5	0,6	0,6	0,5
• Fysieke belasting	0,6	0,3	0,4	0,3	0,2	0,1	0,4	0,8	0,4	0,4	0,3

Bron: NEA 2005-2011, eigen bewerking

Resultaten inspecties

De Inspectie SZW heeft tussen 2010 en 2012 zes inspectieprojecten uitgevoerd in de sector Zorg en Welzijn. In totaal heeft de Inspectie SZW bijna 700 instellingen en ruim 1.500 locaties bezocht. Hieronder de belangrijkste resultaten van deze inspecties.

Arbozorgsysteem

- De Inspectie SZW beoordeelt tijdens inspecties of *het arbozorgsysteem* bij een instelling goed functioneert. De Inspectie constateert dat de acht geselecteerde segmenten van de sector Zorg en Welzijn de wettelijke verplichtingen van de Arbowet relatief goed naleven. Instellingen hebben beleid ontwikkeld, een RI&E uitgevoerd en maatregelen genomen. Maar er is meer nodig. Tijdens inspecties blijkt bijvoorbeeld regelmatig dat de stukken niet actueel zijn of dat medewerkers niet volgens de richtlijnen werken. Voorlichting, toezicht en evaluatie zijn vaak de ontbrekende schakels. Tabel 2 geeft per segment aan waar de knelpunten zitten.
- Voor het voorkomen van arbeidsrisico's zijn *verschillende maatregelen* nodig. Het is van belang dat een instelling bij elke verandering – zoals een nieuwe cliënt – inventariseert wat dit betekent voor de medewerkers. Denk bij psychosociale belasting aan veiligheidsmaatregelen en voldoende personeel. Bij fysieke belasting gaat het om maatregelen als tilhulpmiddelen en voorzieningen voor zwaarlijvige cliënten. Om besmetting met biologische agentia te voorkomen kunnen instellingen veilige naaldsystemen invoeren.

Tabel 2. Oordeel arbeidsinspecteurs over implementatie van arbozorgsysteem in de segmenten

	VVT	ZKH	GHZ	KO	GGZ	WMD	JZ
Beleid							
RI&E en PvA							
Voorlichting							
Maatregelen							
Evaluatie							
Toezicht							

 In dit segment is het element van het arbozorgsysteem bij een ruime meerderheid van de instellingen in orde.

 In dit segment wisselt het beeld, een deel van de instellingen heeft het element van het arbozorgsysteem onvoldoende op orde.

 In dit segment heeft een groot deel van de instellingen het element nog onvoldoende op orde.

De ambulancediensten ontbreken in tabel 2, omdat in dit segment geen inspecties hebben plaatsgevonden in deze periode.

Overtreedingen

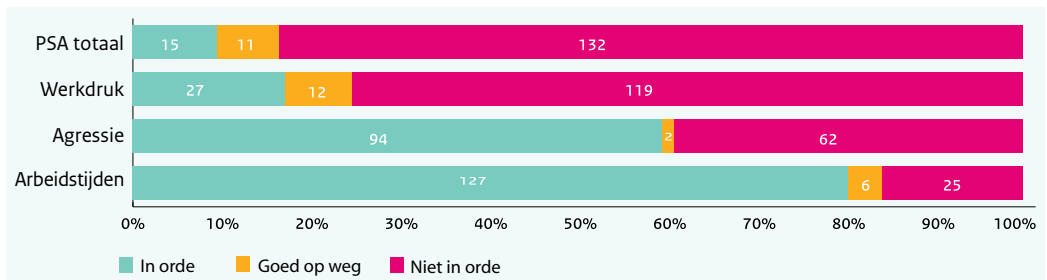
- In totaal zijn tijdens de inspecties in de sector Zorg en Welzijn bijna 4.000 *overtredingen* geconstateerd. In tabel 3 staat per arbeidsrisico aangegeven hoeveel overtredingen de inspectie aantroef in elk segment. Het percentage is alleen weergegeven als er meer dan tien instellingen uit een segment zijn bezocht. Bij de ambulancediensten waren in de periode 2010-2012 geen inspecties, daarom is deze kolom leeg.

Tabel 3. Percentage instellingen met overtreding per risico per segment

	VVT	ZKH	GHZ	KO	GGZ	WMD	JZ	AD
Werkdruk	82%		86%				86%	
Agressie	34%		59%		42%	70%	54%	
Arbeidstijden	18%	82%	17%				21%	
Biologische agentia	49%			14%	4%	65%	31%	
Bedrijfs hulperlening	45%	70%		10%			50%	
Fysieke belasting				25%				

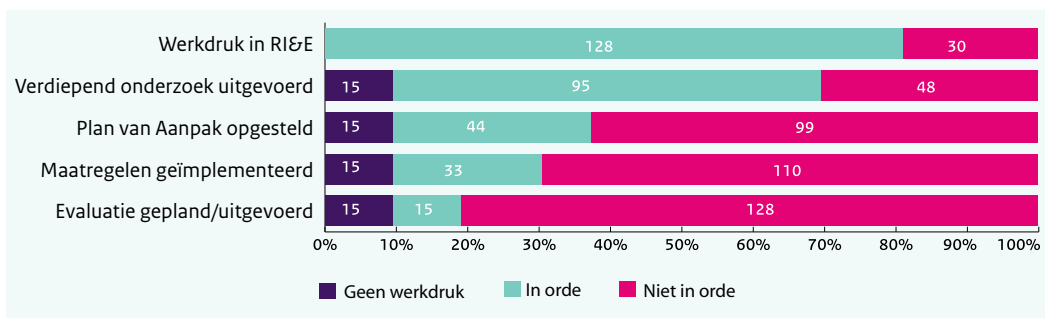
- De Inspectie besteedde in vier van de zes inspectieprojecten aandacht aan *psychosociale belasting*. Uit grafiek 1 blijkt dat 90% van de 158 instellingen die in 2012 zijn geïnspecteerd één of meerdere overtredingen hadden op psychosociale belasting.

Grafiek 1. Resultaten elementen psychosociale arbeidsbelasting 2012

- Daarnaast blijkt uit hetzelfde inspectieproject dat 80% van de geïnspecteerde instellingen *werkdruk* onvoldoende hebben verankerd in de beleidscyclus van het arbozorgsysteem.

Grafiek 2. Oordeel inspectie over maatregelen werkdruk 2012

- De sector heeft de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in de aanpak van *agressie*. Zo hebben werknemers meer mogelijkheden voor alarmering en beschikken meer instellingen over een incidentenanalyse. Toch is er ook werk aan de winkel: de helft van de instellingen moet nog aan de slag om de risicobeoordeling op te stellen of te verbeteren.

Verschillen segmenten

De sector Zorg en Welzijn is veelkleurig; het laat verschillen zien tussen én in de segmenten:

- *Kinderdagverblijven* en instellingen in de *geestelijke gezondheidszorg* zijn vaker in orde dan andere segmenten. In deze twee segmenten is echter nog wel aandacht nodig voor voorlichting en evaluatie van de maatregelen en het beleid.
- Het beeld bij zowel de *ziekenhuizen* als de *verpleging, verzorging, thuiszorg* en de *gehandicaptenzorg* wisselt per instelling en per risico. Bij de laatste twee segmenten ontbreekt bij twee derde van de instellingen het plan van aanpak voor werkdruk. De helft van de instellingen heeft nog onvoldoende maatregelen tegen fysieke belasting, biologische agentia en bedrijfshulpverlening. Algemene aandachtspunten zijn de voorlichting, implementatie van de maatregelen, evaluatie van incidenten en evaluatie van het arbo-beleid. Maar er zijn ook instellingen die één of meerdere risico's nog onvoldoende in kaart hebben en/of onvoldoende maatregelen treffen. Uit de inspecties blijkt dat binnen *ziekenhuizen* en *thuiszorg* toezicht op het gebruik van de goede werkwijze een belangrijk aandachtspunt is.
- Ook in de *jeugdzorg* wisselt het beeld. Bij twee derde van de instellingen ontbreekt het plan van aanpak voor werkdruk. Bij de andere arbeidsrisico's zijn verbeteringen zichtbaar. Uit de inspecties blijkt dat in de jeugdzorg de aandachtspunten zijn: een goede risico-inventarisatie en een plan van aanpak, het geven van voorlichting en het implementeren van de maatregelen.
- De *opvanghuizen* en *asielzoekerscentra* (onderdeel van het segment Welzijn en Maatschappelijk Dienstverlening) hebben in verhouding tot andere segmenten de meeste overtredingen. Deze betreffen het hele beleid, van inventarisatie tot en met evaluatie.

De sectorrapportage

- De Inspectie SZW heeft extra aandacht voor sectoren waar zich veel risico's voordoen. De sector Zorg en Welzijn is zo'n sector. De Inspectie rapporteert elke twee tot drie jaar over de resultaten en inzichten in de sector. Dit is de eerste rapportage voor de sector Zorg en Welzijn.
- De Inspectie SZW werkt risicogericht en selectief. Op basis van risicoanalyses en gegevens over naleving selecteert de Inspectie een aantal segmenten binnen de sector en voert hierbinnen nadere selecties uit. De inspectieresultaten zijn daardoor niet representatief voor de gehele sector en/of segmenten. Wel geven de resultaten een goede indicatie van de belangrijkste overtredingen.
- Over de resultaten van elk inspectieproject is een factsheet ontwikkeld die te vinden is op www.inspectieszw.nl/zorg.